

Frihet som maktmedel - diktaturer är inte totala

Ledningen i ett företag är en regering jämförbar med andra regeringar, enligt Elizabeth Anderson, professor vid University of Michigan. I sin bok *Private Government how employers rule our lives (and Why We don't Talk about it)* undersöker hon främst diktaturer på arbetsplatser. Hennes definition på diktatur är ett styre där de underordnade inte har rätt att avsätta ledningen, eller att rösta fram och överklaga beslut.

Precis som Sovjet och de fascistiska diktaturerna i Europa förra århundradet måste diktaturer på arbetsplatser använda frihet som medel för att producera lydnad och makt.

“Efficient employment contracts are therefore necessarily incomplete: they do not specify precisely everything a worker might be asked to do.” (Anderson, 2017, s 52.)

Traditionellt används frihet som maktmedel högre upp i hierarkin medan mikrostyrning och detaljstyrning används i lägre hierarkin. Men i många organisationer används frihet istället som maktmedel i den lägre hierarkin medan den högre hierarkin centralstyrs. Detta är inte ovanligt inom handel och service.

Hur frihet producerar lydnad

Frihet kan ju innebära många olika saker, befrielse från våld och förtryck till exempel. Men frihet som maktmedel får funktionen att öka lydnaden. Frihet blir i så fall medel för att stärka en maktordning.

“To put the point another way, the key to the superior efficiency of hierarchy is the open-ended authority of managers. It is impossible to specify in advance all of the contingencies that may require an alteration in an initial understanding of what a worker must do.” (Anderson, 2017, s 52.)

Alltför detaljerad och centraliserad centralstyrning producerar tröghet. I rädslan för att förlora makt fastnar den styrande regeringen gärna i tröghet

istället för att frigöra makt. Alltför totaliserad makt motverkar makt.

För att effektivisera makt kan mikrostyrning ersättas av att fastställa ramar, formulera målsättning eller stimulera en viss riktning. Arbetsgruppens frihet att själv organisera sitt arbete utifrån en given ram blir därmed medel för att effektivisera och stärka makten.

Frihet översätter diktaturen till individen

Med frihet som medium översätts diktaturen till individen. Genom att sätta igång processer av självhjälp, individuella mål, personlig utveckling samt ömsesidig bekräftelse och stimulans förvandlar de anställda sig till sina egna slavdrivare, enligt den tyske professorn Byung-Chul Han (2013). Genom att förmå underordnade att fokusera på sig själva produceras lydnad som en form av självuppfyllelse. Diktatur blir att bli sig själv.

Frihet fokuserar i medelklassen mer på "kan" snarare än "måste" för att producera lydnad. Kan, klarar och förmår genererar mer krav från en själv än från tillsägelser och order. När min personliga utveckling och förmåga förvandlas till slavdrivare blir det svårare att göra motstånd än mot "du måste". Kan kan bli mer tvingande än tvungen.

"We are living in a particular phase of history: freedom itself is bringing forth compulsion and constraint. The freedom of Can generates even more coercion than the disciplinarian Should, which issues commandments and prohibitions. Should has a limit. In contrast, Can has none. Thus, the compulsion entailed by Can is unlimited. (Byung-Chul Han 2017.)

Per Herngren

24 juni 2021, version 0.2

Referens

Elizabeth Anderson, *Private Government how employers rule our lives (and Why We don't Talk about it)*, New Jersey, Princeton University Press, 2017.

Byung-Chul Han, *Trötthetssamhället*, Stockholm: Ersatz, 2013.

Byung-Chul Han, *Psychopolitics Neoliberalism and New Technologies of Power*,

Verso, 2017.

Per Herngren, [Arbetsplatser organiserar diktaturer – Elizabeth Anderson](#), 2021.

Per Herngren, [Företag förvandlar sig till kommunistiska diktaturer – Elizabeth Anderson](#), 2021.

Per Herngren, [Företag tränger bort marknaden – Elizabeth Anderson](#), 2021.

Per Herngrens [texter om demokrati](#).